

روابط سیاسی، اقتصادی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران با جمهوری بلاروس (۲۰۱۳-۱۹۹۲)

محمد رضا دهشیری^۱

استادیار علوم سیاسی، دانشکده روابط بین‌الملل وزارت امور خارجه

عبد الرحیم حسن نژاد

دانشجوی دکتری روابط بین‌الملل دانشگاه دولتی بلاروس (ب. گ. او)

(تاریخ دریافت ۹۲/۳/۳۰- تاریخ تصویب ۹۲/۶/۳۱)

چکیده

یکی از مهم‌ترین زمینه‌های اشتراک جمهوری اسلامی ایران و بلاروس که موجب گسترش سطح روابط دو کشور شده این است که هر دو کشور در حوزه سیاست خارجی، استقلال در جهت‌گیری‌ها را سرلوحه کار خود قرار داده‌اند. برخلاف شماری از جمهوری‌های سابق اتحاد جماهیر شوروی که پس از استقلال راهبرد همسویی و وابستگی به غرب را اساس سیاست خود قرار دادند، بلاروس استقلال در جهت‌گیری‌ها را در دستور کار خود قرار داد. همان‌طور که اتخاذ سیاست مستقلانه توسط جمهوری اسلامی ایران به مذاق غربی‌ها خوش نیامد و فشارهای گوناگونی را به کشورمان وارد آوردند، دیدگاه استقلال طلبانه رئیس‌جمهور و مقامات بلاروس نیز موجب بروز چالش سیاسی این کشور با اتحادیه اروپا و آمریکا شده است.

mohammadreza_dehshiri@yahoo.com

^۱. نویسنده مسئول

غرب برای تسلیم کردن جمهوری بلاروس و دوری این کشور از سیاست‌های استقلال طلبانه، سیاست‌هایی از جمله اتهامات نقض حقوق بشر، فشارهای بین‌المللی، تحریم مقامات و از سال ۲۰۱۱ نیز تحریم برخی از شرکت‌های بلاروسی از جمله شرکت بل نفت خیم را در دستور کار خود قرار داده است. زمینه اشتراک نظر در مورد استقلال در سیاست خارجی سبب نزدیکی بیشتر هر دو کشور شده است. بلاروس در جریان تصویب قطعنامه مجمع عمومی سازمان ملل متحد علیه کشورمان، به این قطعنامه رای منفی داد و تحریم نفتی جمهوری اسلامی ایران توسط اتحادیه اروپا را نیز محکوم کرد. این مقاله به بررسی روابط ایران و بلاروس می‌پردازد.

واژگان کلیدی: ایران، بلاروس، سیاست خارجی، اتحادیه اروپا، اقتصاد

Archive of SID

مقدمه

پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی در ۲۶ دسامبر ۱۹۹۱ و اعلام استقلال جمهوری بلاروس، مقامات جمهوری اسلامی ایران ضمن به رسمیت شناختن استقلال این کشور، پروتکل برقراری روابط دیپلماتیک بین دو کشور را امضاء کردند و از آن پس روابط دو کشور در طی دو دهه شکل یافته است.

کشورها بر اساس ظرفیت‌ها، ضرورت‌ها، محدودیت‌ها و مشترکاتشان خواستار همکاری‌های فیما بین می‌باشند. از آنجایی که ایران و بلاروس دارای موقعیت ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک در مناطق جغرافیایی خود هستند و نیز به سبب در پیش گرفتن سیاست‌های مبارزه با تروریسم، مخالفت با سلطه‌گری و سلطه‌پذیری، منع تولید و تکثیر سلاح‌های کشتار جمعی دچار محدودیت‌هایی شدند؛ لذا دو کشور با شناختی که از یکدیگر دارند همکاری‌هایی را در زمینه‌های سیاسی، اقتصادی، علمی و فرهنگی در سطوح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی انجام داده‌اند. برای فهم دقیق روابط کشورها بایستی به چرایی و چگونگی شکل‌گیری روابط آنان پرداخت زیرا با روشن شدن این موضوع در واقع سطح، وزن و عمق روابط تبیین خواهد شد. این مقاله به این پرسش‌ها پاسخ می‌دهد که عوامل شکل‌گیری روابط دو کشور چیست؟ پایه‌های این روابط بر چه اصولی استوار هستند؟ امکانات و ظرفیت‌های دو کشور بر اساس موقعیت ژئوپلیتیک آنان چگونه ارزیابی می‌شود؟ دستاوردهای دو کشور تا کنون چه بوده است؟ با بررسی شکل‌گیری روابط سیاسی، اقتصادی و فرهنگی، عملکردها و اقدامات دو کشور که همراه با تجزیه و تحلیل می‌باشد، سطح روابط مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. همچنین با مروری بر دیدگاه‌ها و مواضع رهبران و مسئولان دو کشور و ارزیابی بیست سال عملکرد آنان در حوزه‌های سیاسی، اقتصادی، علمی و فرهنگی در سطوح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی می‌توان به شناسایی عوامل شکل‌گیری روابط ایران و بلاروس

و سنخیت روابط این دو کشور که یکی در جنوب غربی قاره آسیا و دیگری در مرکز اروپای شرقی واقع شده است، پرداخت و با بررسی پایه‌های این روابط در عرصه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی، تجاری، علمی و فرهنگی بر اساس امکانات، ظرفیت‌ها، موقعیت‌ها و محدودیت‌های دو کشور، با رویکردی ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک و ژئواکونومیکی به تجزیه و تحلیل روابط پرداخته و پیشنهادات و راهکارهای جدیدی که موجبات ارتقای سطح روابط و افزایش همکاری‌های دو کشور می‌گردد ارائه داد.

بلاروس از جمله جمهوری‌های اتحاد جماهیر شوروی سابق است که قبل از استقلال، دارای کرسی عضویت در سال ۱۹۴۵ در سازمان ملل متحد بوده است. با وجود اینکه جمهوری‌های شوروی سابق بعد از استقلالشان با بحران‌های مختلفی مواجه شدند، اما جمهوری بلاروس بعد از استقلال به دلیل وجود همگونی جمعیتی و قومی کمتر شاهد درگیری و مناقشات داخلی بوده است. ثبات سیاسی و اجتماعی بلاروس، به رشد اقتصادی این کشور کمک نموده است. دولت بلاروس نیز سیاست‌های رفاهی را در دستور کار خود قرار داده است. در سال ۲۰۱۰ تولید ناخالص داخلی بلاروس ۵۴/۷۱ میلیارد دلار و رشد اقتصادی آن ۷/۶ بوده است که موجب می‌شود این کشور در زمره کشورهای توسعه یافته قرار گیرد.

از این رو، داشتن روابط مناسب با بلاروس از اولویت‌های جمهوری اسلامی ایران بوده است. پس از اعلام استقلال بلاروس، دولت جمهوری اسلامی ایران از اولین کشورهایی بود که استقلال این کشور را به رسمیت شناخت و سفیر جمهوری اسلامی ایران در اکراین را به عنوان سفیر آکر دیته در بلاروس تعیین کرد. آغاز روابط جمهوری اسلامی ایران و بلاروس به مارس ۱۹۹۳ باز می‌گردد، اما دو کشور سفارتخانه‌های خود را چند سال بعد در مینسک و تهران دایر کردند. سفارت بلاروس در دسامبر ۱۹۹۷ در تهران و سفارت جمهوری اسلامی ایران در فوریه ۲۰۰۱ در مینسک دایر شد. برای تحلیل سطح روابط دو کشور عمدتاً روابط سیاسی و اقتصادی به عنوان دو معیار مهم

مورد توجه قرار می‌گیرد و سپس مقوله فرهنگی مد نظر قرار خواهد گرفت. اما قبل از پردازش به این سه مقوله ضرورت دارد جایگاه ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک و اصول سیاست خارجی هر دو کشور ایران و بلاروس مورد بررسی قرار گیرد.

جمهوری اسلامی ایران

کشور جمهوری اسلامی ایران در جنوب غربی آسیا و در منطقه خاورمیانه با وسعت ۱۸۷۳۹۵۹ کیلومتر مربع و با جمعیتی بالغ بر ۷۶ میلیون نفر با کشورهای آذربایجان، ارمنستان، ترکمنستان، افغانستان، پاکستان، ترکیه و عراق همسایه است. ایران از شمال به دریای خزر و از جنوب به خلیج فارس و دریای عمان محدود می‌شود و به واسطه قرار گرفتن در میان شرق و غرب دنیا، موقعیتی راهبردی دارد. وسعت قلمرو جغرافیایی، جمعیت و نیروی انسانی جوان و کار آمد، منابع و ذخایر عظیم زیر زمینی نفت و گاز، معادن طلا، اورانیوم، مس و در اختیار داشتن بنادر تجاری عظیم در خلیج فارس و دریای عمان، دریای خزر و آبراه مهم و استراتژی تنگه هرمز که محل و مسیر ترانزیت کشتی‌های بزرگ تجاری، نفت و گاز منطقه و جهان است.

همچنین با دارا بودن قدرت دفاعی - نظامی جهت مقابله با هر تجاوزی و قرار گرفتن در دروازه ورود به آسیای میانه و قفقاز و نیز عضویت داشتن در جنبش عدم تعهد به عنوان کشوری تأثیر گذار و رئیس فعلی این مجمع بزرگ جهانی، عضو مهم و تأثیر گذار سازمان کنفرانس اسلامی، عضو مهم و مؤثر سازمان اکو و رئیس فعلی آن و عضو مهم و تأثیر گذار سازمان اوپک و یکی از بزرگ‌ترین تولید کنندگان و صادر کنندگان نفت و گاز جهان و در نهایت حاکمیت سیاسی مستقل و آزادی خواه بر آمده از فرهنگ و تمدن هفت هزار ساله و انقلاب بزرگ اسلامی که نشأت گرفته از مبانی و تعالیم دین اسلام با رهبری فقیه و مجتهد بزرگ قرن حضرت آیت الله امام خمینی (ره) است که سبب بیداری امت اسلامی در جهان معاصر و در کشورهای مهم اسلامی و

غیر اسلامی گردیده که همه و همه از جمله ویژگی‌های ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک و ژئو اکونومیک جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. (سلیمی نبی، ۱۳۸۳: ۳۰)

اصول سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران

بر اساس اصل ۵۲ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران اصول سیاست خارجی عبارت است از: نفی هرگونه سلطه جویی و سلطه پذیری، حفظ استقلال همه جانبه و تمامیت ارضی کشور، دفاع از حقوق همه مسلمانان و عدم تعهد در برابر قدرت‌های سلطه گر و روابط صلح آمیز متقابل با دول غیر محارب استوار است. (متن کامل قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران با اصلاحات، ۱۳۷۲: ۷۲)

لذا بر اساس سیاست اعلامی در قانون اساسی ماهیت قدرت سیاسی در ایران عقیدتی است و در نتیجه سیاست خارجی ایران در تحقق همین اهداف می‌باشد. سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران عمدتاً بر اساس ارزش‌گذاری‌های اسلامی و رهنمودهای رهبر کبیر انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی (ره) و شعار نه شرقی نه غربی است؛ همچنین بر اساس اصول مطرح شده مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه ای بر سه اصل عزت، حکمت و مصلحت شکل گرفته است. گرچه تا قبل از انقلاب اسلامی، ایران رویکرد امنیتی داشت و در منطقه از طریق ائتلاف با غرب و به ویژه ایالات متحده آمریکا به عنوان ژندارم منطقه با تسلیحات خریداری شده از دلارهای نفتی در خدمت منافع آمریکا و دنیای غرب بود ولی بعد از انقلاب اسلامی ایران و استقرار نظام جمهوری اسلامی ایران با اتخاذ سیاست مستقل و خارج از استراتژی‌ها و رویکردهای نظام سلطه، مسیر استقلال عمل در سیاست خارجی خود را طی کرد و در این راستا روابط با کشورهای مستقل و جنبش‌های استقلال طلب از سلطه استکبار را در عرصه نظام بین الملل در دستور دستگاه دیپلماسی خویش قرار داد (عمید زنجانی و توکلی، ۱۳۹۱: ۲۱۹)

جمهوری بلاروس

کشور جمهوری بلاروس هم مرز با روسیه، لهستان، لیتوانی، لیتونی و اوکراین با مساحتی ۲۰۷ هزار و ۶۰۰ کیلومتر مربع و دارای ده میلیون نفر جمعیت می‌باشد. موقعیت جغرافیایی و سیاسی بلاروس یعنی قرارگرفتن در مرکز اروپای شرقی، در مسیر ترانزیتی شرق و غرب اروپا، محل عبور و انتقال خطوط نفت و گاز از روسیه به اروپا، هم مرز بودن با روسیه که خود از قدرت‌های بزرگ جهانی است، عضویت داشتن در جنبش عدم تعهد به عنوان یکی از دو کشور اروپائی و عضویت در کشورهای مشترک المنافع و در نهایت حاکمیت سیاسی مستقل و آزادی خواه از جمله ویژگی‌های ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک کشور بلاروس محسوب می‌گردد (president.gov.by/ru/belarus_ru.2014).

اصول سیاست خارجی جمهوری بلاروس

در مورد اصول سیاست بلاروس باید گفت که این کشور دارای استقلال رأی در سطح ملی و متحد روسیه در مسائل منطقه ای و بین المللی می‌باشد؛ همچنین مخالف حضور غرب استیلا طلب در اروپای شرقی و بلاروس است. گرچه غرب فشارهایی را علیه الکساندر لوکاشنکو رئیس جمهور بلاروس در جریان انتخابات ریاست جمهوری و پارلمانی به عمل آورده است و تحریم‌هایی را اعمال می‌نماید ولی حاکمیت بلاروس براساس خط مشی مستقل سیاسی که بر آمده از اراده مردم است، از سال ۱۹۹۴ تاکنون اداره کشور را بر عهده دارد و با عدم پذیرش خواسته‌های غرب، راه استقلال و سازندگی را در پیش گرفته است. عمده‌ترین راهبرد سیاست خارجی بلاروس گرایش به شرق و همسویی با جامعه کشورهای مستقل مشترک المنافع (همسود)، به ویژه همکاری و همگرایی نزدیک با روسیه می‌باشد. انعقاد پیمان اتحاد بلاروس و روسیه در سال ۱۹۹۷ بر اساس اشتراکات نژادی، زبانی، فرهنگی، مذهبی، قومی و با هدف

کسب منافع اقتصادی و حمایت‌های سیاسی و امنیتی روسیه در برابر فشارهای غرب و ناتو و همچنین عضویت در نهادهای جامعه کشورهای مستقل مشترک المنافع نظیر سازمان امنیت جمعی و اوراسیا، از شاخص‌های مهم سیاست نگاه به شرق دستگاه دیپلماسی بلاروس می‌باشد.

از مهم‌ترین شاخص‌های دیگر اصول سیاست خارجی و امنیتی بلاروس، مخالفت شدید با گسترش ناتو به شرق اروپا و جمهوری‌های شوروی سابق است که این موضع در نوع روابط بلاروس با آمریکا و اتحادیه اروپا تأثیر گذار بوده و سردی روابط و حتی چالش‌هایی را ایجاد کرده است. در هر حال آنچه از عملکرد سیاست خارجی بلاروس دریافت می‌شود عبارت است از: استقلال طلبی بلاروس در قبال غرب بدون تمایل به رویارویی مستقیم و تلاش برای بهبود مناسبات اقتصادی با غرب، همراهی با روسیه جهت بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های این کشور در بخش‌های اقتصادی، انرژی، نظامی و دفاعی، تمرکز قدرت در داخل و توسعه راهبرد اقتصادی در خارج از کشور، نیاز به بازار فروش اقلام و تجهیزات نظامی، تمایل به جذب سرمایه‌های خارجی، نگاه به شرق و توسعه روابط با کشورهای مستقل دنیا از جمله: ایران، ونزوئلا، چین، ترکیه، امارات، کره جنوبی، ژاپن و هندی باشد اما رویکرد این کشورها به جز جمهوری اسلامی ایران و ونزوئلا در قبال بلاروس عملاً تحت تأثیر روابط آنها با غرب و مشخصاً آمریکا می‌باشد.

امروزه بلاروس یک دولت مستقل و در حال توسعه اروپایی است که دارای سیاست خارجی مستقل می‌باشد. بلاروس دارای روابط دیپلماتیک با ۱۷۲ کشور جهان است و در ۵۰ کشور دارای سفارتخانه رسمی می‌باشد که متقابلاً ۴۳ کشور نیز در این کشور دارای سفارتخانه رسمی می‌باشند. ضمناً بیشتر سازمان‌های بین‌المللی در این کشور دارای دفاتر رسمی و هیأت‌های دیپلماتیک می‌باشند

(mfa.gov.by/foreign_policy/20)

الف. شکل‌گیری روابط دیپلماتیک دو کشور و همکاری‌های سیاسی

بلاروس از جمله کشورهایی در اروپا است که همواره روابط سیاسی آن با ایران از ثبات برخوردار بوده و فراز و نشیب چندانی در این روابط دیده نشد. یکی از مهم‌ترین فاکتورها برای سنجش روابط سیاسی دو کشور میزان سفرها و دیدارهای دیپلماتیک مقامات است. در روابط ایران و بلاروس، سفرهای دیپلماتیک در عالی‌ترین سطوح ریاستی و وزارتی همواره وجود داشته است. سفرهای ریاستی در سه سطح روسای قوای سه‌گانه دو کشور قابل بررسی است.

در پی فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی و تولد جمهوری تازه به استقلال رسیده بلاروس، معاون وقت وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران محسن امین زاده طی سفری به مینسک در سال ۱۹۹۲ پروتکل برقراری روابط دیپلماتیک دو کشور را امضاء نمود و در پی آن هم بهزاد مظاهری سفیر جمهوری اسلامی ایران در اوکراین به عنوان سفیر اکریدیته در بلاروس منصوب شد. (کتاب سبز، ۱۳۸۶: ۸۷)

در ۶ مارس ۱۹۹۸، الکساندر لوکاشنکو رئیس‌جمهور بلاروس در سفر به ایران سفارت بلاروس در تهران را افتتاح کرد. در این سفر چندین سند همکاری بین دو کشور به امضاء رسید که اساس و پایه‌های روابط دو کشور را شکل بخشید. در ۹ سپتامبر همان سال سید محمد خاتمی، رئیس‌جمهور وقت کشورمان، به بلاروس سفر کرد.

در ادامه روابط دو کشور در فوریه سال ۲۰۰۱، سفارت جمهوری اسلامی ایران در سفر کمال خرازی وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران در مینسک افتتاح و رسماً آغاز به کار نمود و پس از آن روابط سیاسی در عالی‌ترین سطح بین دو کشور برقرار شد. دلیل تأخیر در افتتاح سفارتخانه‌های دو کشور و تبادل سفیر، جای بحث و بررسی دارد به ویژه برای دستگاه دیپلماسی و سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران که در سال ۱۹۹۲ سند روابط دیپلماتیک را امضاء می‌کند ولی نه سال بعد تصمیم به افتتاح سفارتخانه می‌گیرد. شاید بتوان دلیل محتمل آن را عدم شناخت کافی و مهیا نبودن

شرایط و امکانات سیاسی و اقتصادی دو کشور و نیز عدم شکل گیری ساختارهای سیاسی و تشکیلاتی جمهوری بلاروس به خاطر فضای تازه استقلال یافته آن دانست. البته وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران از سال ۱۹۹۲ تا سال ۲۰۰۱ سفیر خود در اوکراین را به عنوان سفیر اکردیته و بعدها صادق بناب را به عنوان کاردار موقت منصوب کرد تا اولاً شناخت بیشتری نسبت به تنظیم روابط پیدا کند. ثانیاً امکانات مناسب تأسیسی سفارتخانه را مهیا و پیگیری نمایند. ثالثاً موضوع شکل گیری و قوام دولت تازه تأسیس بلاروس هم برای ایران ملاک عمل بوده است. در هر حال موضوع تأسیس سفارتخانه و استقرار سفرا بین دو کشور می توانست زودتر از تاریخ ذکر شده باشد. افتتاح سفارتخانه و حضور سفیر در هر کشور یعنی برقراری روابط رسمی دیپلماتیک بین دو کشور که سبب گسترش و تقویت روابط و مناسبات دو کشور می گردد. گرچه در این میان سفرهای مقامات دو کشور را شاهدیم که از آن جمله می توان به سفر میخائیل میاسنیکوویچ معاون اول نخست وزیر بلاروس به تهران در می ۱۹۹۴ (ایشان هم اکنون نخست وزیر بلاروس می باشد) و سفر دکتر حبیبی معاون اول رئیس جمهور ایران به مینسک در ژوئیه ۱۹۹۵ اشاره کرد.

همچنین در عرصه روابط سیاسی ایران و بلاروس سند مهمی به نام معاهده اساس روابط متقابل و اصول همکاری های جمهوری اسلامی ایران با جمهوری بلاروس که تفاهمات اولیه آن بین رؤسای جمهور اسلامی ایران و جمهوری بلاروس در تاریخ ۲۰ شهریور ۱۳۸۳ برابر با ۱۰ سپتامبر ۲۰۰۴ به امضاء رسید و متعاقباً مجلس شورای اسلامی آن را تصویب و به تأیید شورای نگهبان رسانید. این سند مهم دارای یک مقدمه و نوزده ماده می باشد و اساس و اصول روابط ایران و بلاروس در زمینه های سیاسی، اقتصادی، تجاری، علمی، فنی، فرهنگی و بین المللی را تأیید و بر آن تأکید می نماید. (مجلس شورای اسلامی ایران، شماره سند ۳۷۵۴۲/۳۶۷)

با حضور رئیس جمهور حسن روحانی در عرصه سیاسی ایران تحولات جدیدی در

سطوح ملی، منطقه ای و بین المللی ایجاد گردیده و مباحثی از جمله، مذاکره هسته‌ای با کشورهای گروه ۵+۱ (روسیه، آلمان، فرانسه، انگلیس، چین، آمریکا) برای لغو تحریم‌ها توسط اتحادیه اروپا و آمریکا بر اساس مصالح ملی و بین المللی و احترام به حقوق ملت ایران برای استفاده صلح آمیز از انرژی هسته ای در چارچوب N.P.T را دستور کار سیاست خارجی ایران قرار داده است. علی رغم تحولات جدید ایجاد شده در ایران، سیاست اصلی جمهوری اسلامی ایران در قبال دوستان نه تنها تغییر نکرده است بلکه تقویت هم خواهد شد زیرا دکتر روحانی رئیس جمهور در پاسخ به پیام تبریک الکساندر لوکاشنکو رئیس جمهوری بلاروس اظهارداشتند: «از اینکه شروع مسئولیت اینجانب، مصادف با آغاز سومین دهه روابط دیپلماتیک دو کشور است، مسرورم و برگسترش هرچه بیشتر روابط تأکید دارم» (president92.ir) این اظهار نظر قطعی در پی پیام تبریک ارسالی رئیس جمهور بلاروس به رئیس جمهور ایران مبنی بر اعلام آمادگی کامل بلاروس برای تحقق بخشیدن به پتانسیل‌های همکاری دوجانبه و گسترش قابل توجه مراودات دو کشور در زمینه‌های مختلف بیان شده است که نشان از عزم استوار دولت جدید نظام جمهوری اسلامی ایران بر گسترش روابط حداکثری دو کشور دارد.

دیدارها و گفتگوهای رؤسای جمهور

معمولاً سفر مقامات کشورها به ویژه رؤسای جمهور دارای اهداف مهم و دستاوردهای متعددی می‌باشد. دیدار رؤسای جمهوری اسلامی ایران و جمهوری بلاروس در طی بیست سال گذشته بارها انجام شده است و دستاوردهای مطلوبی برای دو ملت داشته است.

اولین سفر توسط رئیس جمهور لوکاشنکو به ایران در تاریخ ۶ تا ۸ دسامبر ۱۹۹۸ صورت گرفت؛ ایشان توسط رئیس جمهور سید محمد خاتمی مورد استقبال قرار

گرفتند. در این سفر دو روزه علاوه بر امضای چندین سند همکاری بین دو کشور سفارتخانهٔ بلاروس را در تهران افتتاح کردند. متعاقباً سید محمد خاتمی رئیس جمهور اسلامی ایران در تاریخ ۹ تا ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۴ به بلاروس سفر کردند. رئیس جمهور در این سفر ضمن دیدار با الکساندر لوکاشنکو و بحث و تبادل نظر پیرامون روابط دوجانبه، منطقه ای و بین المللی در موضوعات مبارزه علیه تروریسم بین المللی، عدم خشونت در اشکال مختلف را مورد تأیید قرار دادند و چند سند همکاری شامل یادداشت تفاهم اساس روابط متقابل و اصول همکاری های دو کشور در عرصه های سیاسی، اقتصادی، علمی، فنی و سند همکاری در بخش پیشگیری از سوانح طبیعی و انسانی را به امضاء رسانیدند. همچنین توافقی در امور گمرکی، همکاری های امنیتی، فرهنگی، آموزش و پرورش، رسانه ها، ورزش و توریسم را برای توسعهٔ بیشتر روابط دوجانبه به امضاء رسانیدند. (president.gov.by,2004/09/09)

الکساندر لوکاشنکو رئیس جمهور بلاروس دومین سفر خود را در تاریخ ۵ تا ۷ نوامبر ۲۰۰۶ به ایران انجام دادند. ایشان در این سفر با مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه ای دیدار کردند و پس از آن با محمود احمدی نژاد رئیس جمهور، پرویز داوودی معاون اول رئیس جمهور، ملاقات و بر توسعه و گسترش همکاری ها تأکید نمودند. الکساندر لوکاشنکو در ابتدای این سفر با نثار تاج گل و امضای دفتر یاد بود در مرقد امام راحل با نوشتن این جمله که "امام خمینی (ره) زندگی خود را وقف خدمت به مردم و میهن کرده است؛ اظهار داشت که "او الگویی برای تمام رهبران جهان است". از جمله دستاوردهای این سفر امضای یازده سند همکاری در امور قضایی اعم از حقوقی و کیفری، یادداشت تفاهم همکاری بین وزارت صنایع و وزارت بازرگانی، یادداشت تفاهم همکاری بین دو شهر تهران - مینسک در جهت ایجاد روابط دوستانه بین دو پایتخت، سند همکاری بین رادیو و تلویزیون ملی بلاروس و صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، موافقت نامه های همکاری بین خبرگزاری بلاروس (بلتا) و

خبرگزاری ایران(ایرنا)، امضای تفاهم نامه بین شرکت پتاس بلاروس و شرکت حمایت از توسعه کشاورزی ایران، سند همکاری در زمینه صنعت نفت، سند همکاری در زمینه استاندارد کالاهای صادراتی بوده است. (president.gov.by,2006/11/05) در پایان این دیدار رؤسای جمهور دو کشور در نشست خبری شرکت کردند و روابط دو کشور را پیوسته و پایدار دانستند و بر ارادهٔ سیاسی دو کشور در جهت گسترش روابط دو جانبه و مواضع مشترک در عرصه بین المللی و سازمان‌های بین المللی تأکید کردند. محمود احمدی نژاد رئیس جمهور اسلامی ایران در تاریخ ۲۲ می ۲۰۰۷ به بلاروس سفر کردند و مورد استقبال الکساندر لوکاشنکو قرار گرفتند. در این دیدار پیرامون روابط دو جانبه، منطقه ای و بین المللی گفتگو شد و ۱۰ سند همکاری در زمینه، انرژی، سرمایه‌گذاری‌های مشترک، گمرکی، مبادلات بانکی، توسعه خودروسازی، واردات و صادرات کالای صنعتی، نیروگاهی، سد سازی، هتل سازی و ساختمان سازی به امضاء رسید. رؤسای جمهور دو کشور در پایان این دیدار طی نشست خبری دیدگاه‌های خویش را پیرامون مسائل روابط دو جانبه، منطقه ای و بین المللی اعلام داشتند. احمدی نژاد اظهار داشت که روابط تهران- مینسک را هیچ قدرتی نمی‌تواند تضعیف کند و دو کشور آگاهانه در راه سازندگی و همکاری گام برمی‌دارند و مصمم هستند که این مسیر را با قاطعیت ادامه دهند زیرا دو ملت دارای ویژگی‌های ارزشمند مشترکی هستند و ایران برای گسترش مناسبات با بلاروس هیچ مانع و محدودیتی نمی‌شناسد و پیشرفت بلاروس را پیشرفت خود می‌داند. ایشان همکاری و همراهی تهران - مینسک را عامل پیشرفت، اقتدار و استقلال دو کشور و به نفع منطقه و صلح جهانی دانستند و بیان داشتند که ما مخالف یک جانبه‌گرایی استکبار و خودخواهی آن‌ها در جهان و از بین رفتن حقوق ملت‌ها و استقلال آنها می‌باشیم. (طجوزی، ۱۳۸۵: ۲)

الکساندر لوکاشنکو ضمن ارزیابی مثبت این دیدار اظهار داشتند که مذاکرات بسیار

خوب و مؤثری داشتیم و خوشبختانه هیچ مسأله لاینحلی بین دو کشور باقی نمانده است و ما به تمام اهدافمان در این مذاکرات رسیدیم. مباحث مهمی در زمینه انرژی، سیستم بانکی، امور اقتصادی، سرمایه گذاری مشترک مطرح شد، قطعاً اینگونه اقدامات روابط و مناسبات اقتصادی دو کشور را تسهیل می کند. (president.gov.by, 2007/05/21)

علاوه بر دیدارهای رؤسای جمهور دو کشور در قالب سفرهای رسمی دو جانبه بایستی به دیدارها و ملاقات ها و گفتگوهای آنان در حاشیه اجلاس های بین المللی از جمله به دیدار آنان در اجلاس هزاره سوم در نیویورک و اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل متحد در سپتامبر ۲۰۰۵ و نیز به اجلاس سران کشورهای عضو جنبش عدم تعهد در هاوانا در سپتامبر ۲۰۰۶ و در مراسم خاکسپاری هوگو چاوز و مراسم تحلیف نیکلاس مادورو اشاره کرد. در این دیدارها و گفت وگوها علاوه بر گسترش مناسبات دو جانبه در مسایل منطقه ای و بین المللی، تأکید بر چند جانبه گرایی در نظام بین الملل، منع تکثیر و گسترش سلاح هسته ای و کشتار جمعی و رعایت حقوق بشر و الزامات قانونی منشور سازمان ملل متحد مورد تأیید و تأکید قرار گرفت.

دیدارها و گفتگوهای وزرای امور خارجه دو کشور

بدیهی است که دیدارهای وزرای امور خارجه به عنوان مجریان سیاست های دستگاه دیپلماسی کشورها نقش مؤثری در تعاملات و مناسبات بین کشورها دارد؛ لذا سفرها و دیدارها و گفتگوهای آنان در روند و تسریع روابط کشورها حایز اهمیت می باشد. در طول بیست سال روابط جمهوری اسلامی ایران و جمهوری بلاروس وزرای امور خارجه دو کشور دیدارهای متعدد و مهمی با همتایان خود و مقامات دو کشور داشتند و همواره با رایزنی و مشورت در تسهیل روابط دو کشور گام های مهمی برداشتند. از جمله سفرسید کمال خرازی وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران به بلاروس در فوریه سال ۲۰۰۱ و افتتاح سفارت جمهوری اسلامی ایران در مینسک که قبلاً بدان اشاره شد.

سفر میخائیل خواستوف، وزیر امور خارجه بلاروس در تاریخ ۳۰ مارس ۲۰۰۲ به تهران و دیدار با سید محمد خاتمی رئیس جمهور، مهدی کروبی رئیس مجلس و سیدکمال خرازی، وزیر امور خارجه که در این دیدارها پیرامون مسائل دو جانبه و منطقه ای و بین المللی دیدار و گفتگو شد. از جمله مواردی که خواستوف در ملاقات با همتای ایرانی خود به آن اشاره کرده است. برگزاری نخستین کمیسیون مشترک همکاری های علمی و فنی بین ایران و بلاروس در مینسک و اجرای توافق های به عمل آمده در سومین و چهارمین کمیسیون اقتصادی مشترک، افزایش حجم مبادلات اقتصادی، بازرگانی و گسترش همکاری های اقتصادی و همچنین رایزنی سیاسی بین دو کشور بوده است. کمال خرازی نیز در این دیدار، وضع تعرفه های ترجیحی برای صدور کالاهای ایرانی به بلاروس و اجرایی کردن قرارداد خودداری از دریافت مالیات مضاعف همچنین تأسیس اتاق بازرگانی مشترک را مورد تأکید قرار داد. (bbc.co.uk, Persian, 2002/03.30)

منوچهر متکی وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران در رأس هیأتی بلند پایه برای دیدار و گفتگو با مقامات بلاروسی در تاریخ ۷ آگوست ۲۰۰۶ وارد مینسک شد و با رئیس جمهور، نخست وزیر، رئیس مجلس و وزیر امور خارجه دیدار نمود. وزیر امور خارجه با اشاره به مواضع قابل قبول بلاروس در سطح بین المللی و موقعیت سوق الجیشی مناسب این کشور در نظام بین الملل افزود که روابط ما با بلاروس روابطی بسیار جوان و البته با آتیه روشن است و در شرایط کنونی در مرحله "نهادینه سازی" قرار دارد زیرا دو کشور در همین مدت اندک به خوبی ظرفیت های همکاری با یکدیگر را شناخته و در جهت برقراری مناسبات و تعمیق روابط اقدامات قابل توجهی را ساماندهی کرده اند. (روزنامه جام جم، ۱۳۸۵/۰۶/۱۸)

سرگی مارتینف وزیر امور خارجه بلاروس در سال های ۲۰۰۵، ۲۰۰۷ و ۲۰۱۰ به ایران سفر کرد و با رئیس جمهور محمود احمدی نژاد، رئیس مجلس علی لاریجانی، وزیر امور خارجه منوچهر متکی و مسعود میر کاظمی وزیر بازرگانی ملاقات داشته و

درمورد مسائل دو جانبه و بین المللی در موضوعات سیاسی و اقتصادی به بحث، گفتگو و تبادل نظر پرداخت. (خبرگزاری مهر ۱۳۸۵/۰۷/۳۰، ۱۳۸۷/۱۱/۰۷، ۱۳۸۸/۱۱/۲۷)

علی اکبر صالحی وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران در تاریخ ۵ مارس ۲۰۱۲ به بلاروس سفر کرد و ضمن دیدار با رئیس جمهور، نخست وزیر و وزیر امور خارجه بلاروس، دعوتنامه رئیس جمهور ایران را به الکساندر لوکاشنکو جهت سفر به ایران و شرکت در اجلاس جنبش عدم تعهد را ارائه کرد. الکساندر لوکاشنکو نیز در این ملاقات اظهار داشت که ما همواره از مواضع جمهوری اسلامی ایران حمایت نموده و با هرگونه اقدامی که علیه استقلال و تمامیت ارضی کشورها طراحی شود، مخالف هستیم. ایشان اشاره داشتند که ما برای تنظیم روابط مان با جمهوری اسلامی ایران نقشه راه داریم که برای اجرای آن باید اقدامات اساسی انجام شود. اولین گام در این مسیر اراده رهبران دو کشور برای توسعه و تعمیق روابط است که خوشبختانه در هر دو طرف این اراده در سطح عالی وجود دارد. صالحی نیز در این دیدار با بیان اراده رئیس جمهور اسلامی ایران بر توسعه بیش از پیش مناسبات با بلاروس تأکید کرد که ایران می تواند دوست و شریک مورد اعتماد بلاروس در همکاری های مشترک سیاسی، اقتصادی و سازندگی باشد. (prague.mfa.ir، ۱۳۹۰/۱۲/۱۷)

ولادیمیر ماکی وزیر امور خارجه بلاروس برای شرکت در شانزدهمین اجلاس سران کشورهای جنبش غیر متعهدها که از ۲۶ تا ۳۱ اوت ۲۰۱۲ در تهران برگزار شده بود به ایران سفر کرد. ایشان در بدو ورود به تهران در جمع خبرنگاران اظهار داشت که جنبش عدم تعهد از جایگاه بالایی برخوردار است چراکه ۱۲۰ عضو در این اجلاس شرکت می کنند و برگزاری این اجلاس در تهران به اهمیت آن افزوده است. ما انتظار داریم در پایان این اجلاس به نتایج خوبی دست یابیم. وزیر خارجه بلاروس همچنین در خصوص واگذاری ریاست این جنبش به ایران گفتند که معتقدیم ایران از قدرت بالایی در دنیا برخوردار است و امیدواریم بتواند وظیفه خود را در این دوره از اجلاس

جنبش عدم تعهد به خوبی انجام دهد. همچنین ماکی به نمایندگی از گروه اروپایی در اجلاس سران غیرمتعهدها در تهران سخنرانی کرد و با قدردانی از ریاست قبلی این اجلاس طی سه سال اخیر، خطاب به ریاست فعلی اجلاس اظهار داشت که اکنون زمانه پرچالشی است و شما می‌توانید روی کمک بلاروس حساب کنید. ما تلاش می‌کنیم تا فعالیت‌های شما موفقیت‌آمیز باشد. ایشان با اظهار تأسف از این که بعضی از کشورها به خوبی جای خود را پیدا نکرده‌اند، متذکر شد که باید تلاش‌های بیشتری در این راستا صورت گیرد، زیرا در حال حاضر کشورهایی که قدرت اقتصادی زیادی دارند، سعی می‌کنند کنترل جهان را به دست بگیرند و ما معتقدیم می‌توانیم در جهت کنترل این امر اقدامات لازم را انجام دهیم. وزیر خارجه بلاروس یادآور شدند که ما معتقدیم همکاری میان کشورهای عضو با هدف ایجاد روابط اقتصادی می‌تواند، حائز اهمیت باشد؛ بنابراین این باید با اتحاد در این مسیر گام برداریم تا بتوانیم چالش‌ها را تحت کنترل خود در آوریم. (باشگاه خبرنگاران ۹ شهریور ۹۰)

دیدارها و گفتگوهای رؤسای مجالس دو کشور

قوه مقننه یا همان مجلس شورای اسلامی یکی از قوای مهم و تصمیم گیر در بخش روابط با کشورها در جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. رسالت و وظایف مجلس آن قدر مهم است که حضرت امام خمینی(ره) بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران آن را در رأس امور قرار داده‌اند. لذا مجلس شورای اسلامی به عنوان تنها مرجع قانون گذاری در کشور وظایف مهمی را برعهده دارد و ریاست آن هم نقش تعیین کننده ای به لحاظ جایگاه ویژه‌اش دارد. بر این اساس دیدارها، ملاقات‌ها و سخنان این مقام در امور داخلی کشور همچنین نقش تاثیر گذار آن در سیاست خارجی، تعیین کننده است. دیدار و گفتگوی رئیس مجلس و اعضای کمیسیون سیاست خارجی با هم‌تایان و مقامات ارشد هر کشور از علایم و نشانه‌های حسن روابط و گویای این راهبرد است که

مجلس هم همراه قوه مجریه در جهت گسترش روابط با کشورهای دیگر همگامی و همراهی می‌نماید.

سفر رؤسای مجلس ایران به جمهوری بلاروس

مهدی کروبی رئیس مجلس جمهوری اسلامی ایران بنا به دعوت رسمی همتای بلاروسی‌اش وریم الکساندر ویچ پوپوف رئیس مجلس بلاروس از این کشور دیدن کردند. وی ضمن دیدار با الکساندر لوکاشنکو رئیس جمهور و مذاکره با سایر مقامات بلاروسی، یادداشت تفاهم یازده ماده‌ای که متضمن ضرورت همکاری بین پارلمان‌های دو کشور جهت تسهیل روابط ایران و بلاروس می‌باشد را به امضاء رسانید. (majlis.ir, 2002/05/19)

غلامعلی حداد عادل رئیس مجلس شورای اسلامی ایران در ۲۴ آذر ۱۳۸۴ در رأس هیأت ۱۷ نفره به بلاروس سفر کردند. ایشان در این سفر با ولادیمیر کونپلویم رئیس مجلس ملاقات و روابط دو کشور را مطلوب توصیف کرد و نقش و جایگاه ایران را در تأمین امنیت خلیج فارس و خاورمیانه و جهان اسلام یاد آور شد. ولادیمیر کونپلویم رییس مجلس ملی بلاروس به نزدیکی مواضع دو کشور در مورد مسایل اساسی بین المللی اشاره کرد و همکاری بین دو کشور را سازنده و مهم توصیف کرد و خواستار افزایش سطح همکاری در زمینه‌های علمی، فنی و بازرگانی شد. حداد عادل در ادامه سفر با رییس جمهور بلاروس الکساندر لوکاشنکو دیدار و اظهار داشت که توسعه روابط با بلاروس از اولویت‌های سیاست خارجی ایران است و از سطح خوب روابط دو کشور ابراز رضایت کرد. رییس جمهور بلاروس هم در این ملاقات به پایه‌های مستحکم روابط ایران و بلاروس و ۲۰ فقره اسناد و موافقت‌نامه‌های امضاء شده بین دو کشور اشاره و اظهار داشت که هیچ مانعی بر سر گسترش روابط با ایران وجود ندارد و ایران یکی از کشورهای ثروتمند مشرق زمین است و در ردیف عمده‌ترین

صادر کنندگان نفت جهان می‌باشد و ما می‌توانیم سطح روابطمان را ارتقا دهیم زیرا هم اکنون مبادلات تجاری بلاروس و ایران با ظرفیت‌های موجود دو کشور مطابقت ندارد. همچنین رییس جمهور در این دیدار با اشاره به مسایل مهم بین المللی خواستار همکاری جدی و فعال در چارچوب سازمان‌های بین المللی بین دو کشور شدند. (lenta.ru, 2005/12/16)

در فروردین سال ۱۳۹۳، علی لاریجانی رئیس مجلس شورای اسلامی در بازگشت از سفر هیأت پارلمانی به بلاروس با بیان اینکه بلاروس کشور دوست ماست و روابط نزدیک سیاسی با یکدیگر داریم افزود که ایران و بلاروس قرابت‌های زیادی در مسائل حساس منطقه با یکدیگر دارند. وی با بیان اینکه سطح روابط اقتصادی دو کشور چندان برجسته نیست تصریح کرد که دو کشور ظرفیت‌های زیادی دارند که می‌توانند مکمل یکدیگر باشند. دستگاه‌های اجرایی پس از تشکیل کمیسیون مشترک اقتصادی ایران و بلاروس فعال می‌شوند و شاهد توسعه روابط اقتصادی دو کشور خواهیم بود. همچنین دو کشور از اراده بالایی برای تأمین امنیت و ثبات منطقه برخوردارند و همکاری‌های سیاسی دو کشور در این زمینه ادامه خواهد داشت. (خبرگزاری خانه ملت، ۱۳۹۳/۱/۲۸)

الکساندر لوکاشنکو، رئیس جمهور بلاروس در دیدار با علی اکبر لاریجانی، رئیس مجلس ایران بر آمادگی کشورش برای از سرگیری روابط با ایران و بازگشت آن به قبل از زمان تحریم‌ها خبر داد. طبق اعلام سایت رسمی وزارت خارجه بلاروس دو طرف در این دیدار ضمن اذعان به کاهش روابط دو کشور بر اثر فشارهای خارجی خواستار از سرگیری روابط بازرگانی با ایران به قبل از تحریم‌ها شدند. لوکاشنکو در این دیدار با اشاره به دیدار مهم لاریجانی از بلاروس گفت کشورش همواره ایران را یکی از شریکانش برای همکاری دانسته است. (خبرگزاری فارس، ۱۳۹۳/۱/۲۸)

همچنین میخائیل میاسنیکوویچ نخست وزیر بلاروس در دیدار با "علی لاریجانی"

رئیس مجلس شورای اسلامی ایران در مینسک اعلام کرد که این کشور حاضر است با تهران در رفع عواقب تحریم‌های غرب مشارکت کند. نخست وزیر بلاروس یادآور شد که ما نتایج خوبی از همکاری‌های خود با جمهوری اسلامی ایران، نه تنها در عرصه تجاری-اقتصادی، بلکه در زمینه علمی، فنی، تحصیلاتی و فرهنگی بدست آورده‌ایم. مقامات مینسک معتقدند که توان بالقوه دو کشور نشان می‌دهد که حجم مبادلات بازرگانی دوجانبه می‌تواند بیش از این افزایش یابد.

وی با اشاره به اینکه با توجه به تحریم‌های یک‌جانبه اقتصادی و مالی برخی کشورهای غربی علیه ایران، همکاری‌های دو کشور باید افزایش پیدا کند تا با مشارکت دوجانبه عواقب ناشی از این تحریم‌ها کاهش یابد، افزود: به طور کلی اعمال تحریم روشی متمدنانه و قابل قبولی برای حل و فصل مشکلات نیست. میاسنیکوویچ تاکید کرد که بلاروس به ایران به چشم یکی از شرکای قابل اعتماد و کشوری بانفوذ در منطقه و دارای اعتبار در عرصه بین‌المللی نگاه می‌کند. (خبرگزاری فارس، ۱۳۹۳/۱/۲۸)

سفر رئیس مجلس جمهوری بلاروس به جمهوری اسلامی ایران

بوریس باتورا رییس مجلس شورای ملی بلاروس در تاریخ ۲۴ ژوئن ۲۰۰۹ به ایران سفر کرد. وی در این سفر با علی لاریجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، آیت الله شاهرودی رئیس قوه قضائیه، احمدی نژاد رئیس جمهور، دیدار و پیرامون مسائل دو جانبه و مسائل منطقه ای و بین‌المللی گفتگو کرد. لاریجانی در دیدار با بوریس باتورا الگوی همکاری دو کشور را کار آمد و مؤثر خواند و اظهار داشت که با وجود روند خوب پیشرفت مناسبات دو کشور هنوز ظرفیت‌های فراوانی در بخش‌های مختلف به ویژه اقتصادی، صنعتی وجود دارد که باید با برنامه ریزی بلند مدت از آن‌ها بهره برداری کرد. ایشان همچنین خاطر نشان ساخت که اجرای توافقات دو کشور در عرصه‌های گوناگون، فضای وسیعی پیرامون همکاری‌های مشترک خواهد گشود. رئیس

مجلس شورای اسلامی در همین زمینه به نقش مؤثر پارلمان در گسترش همکاری‌های فیمابین اشاره و بیان داشت که مجلس شورای اسلامی با علاقمندی روند توسعه و گسترش روابط دو کشور را پیگیری می‌نماید و از آن حمایت می‌کند. ایشان همچنین با ابراز خرسندی از همکاری‌های دو کشور در مجامع بین‌المللی آن را عنوان یک تجربه مثبت برای استفاده در سایر زمینه‌ها خواند. رئیس مجلس در این دیدار با بیان پیشرفت‌های وسیع ایران در زمینه فناوری صلح آمیز هسته‌ای زیر نظر آژانس، تأکید کردند که جمهوری اسلامی ایران به فعالیت‌های صلح آمیز هسته‌ای خود ادامه خواهد داد. ایشان همچنین با تبیین شرایط جدید بین‌المللی و شکست تئوری یک جانبه‌گرایی اظهار نمود که ارتباطات نزدیک و تنگاتنگ کشورهای مستقل در عرصه روابط بین‌المللی نقش مؤثری در ایجاد معادلات جدید در صحنه روابط جهانی خواهد داشت و با اشاره به تحولات منطقه به ویژه اوضاع فلسطین، عراق و افغانستان خاطر نشان کردند که سیاست اصولی جمهوری اسلامی ایران ایجاد امنیت و آرامش پایدار در منطقه است. در این دیدار بوریس باتورا رییس مجلس شورای ملی بلاروس با تأکید بر اهمیت گسترش مناسبات نزدیک با ایران در سیاست خارجی کشورش بیان داشت که جمهوری بلاروس ارزش بسیاری برای تحکیم دوستی با ایران قائل است و تقویت همکاری‌ها با ایران را به عنوان مهم‌ترین کشور خلیج فارس از اولویت‌های روابط خارجی بلاروس می‌داند. وی همچنین با بیان این نکته که روابط ایران و بلاروس در تمام زمینه‌ها به صورت مؤثر در حال گسترش است، چشم انداز مناسبات دوستانه فیمابین را بسیار روشن و امیدوار کننده دانست و خواستار تسریع در اجرای توافقنامه دو کشور در عرصه اقتصادی، سیاسی صنعتی شد. رئیس مجلس بلاروس نقش مجالس دو کشور در تعمیق و تحکیم روابط دو کشور، بسیار مهم و مؤثر خواند. (خبرگزاری فارس، ۰۲/۰۴/۱۳۸۸)

سفر رئیس قوه قضائیه جمهوری اسلامی ایران به بلاروس

قوه قضائیه بر اساس اصل ۱۵۶ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران قوه ای است مستقل که پشتیبان حقوق فردی و اجتماعی و مسئول تحقق بخشیدن به عدالت می باشد و یکی از وظایف مهم آن نظارت بر حسن اجرای قوانین کشور در تمامی امور اعم از ملی و بین المللی در راستای تحقق اهداف ملی می باشد؛ لذا یکی از قوای تأثیر گذار در عرصه روابط ما با سایر کشور است. رئیس این قوه از سوی مقام معظم رهبری منصوب می گردد و از جایگاه ویژه ای برخوردار است و حضور این مقام در هر کشوری علاوه بر همکاری های قضایی بر حسن و ارتقای روابط دو کشور می افزاید. بنابر این با توجه به جایگاه ذکر شده ضرورت پرداختن به سفر مقامات این قوه در بررسی روابط دو کشور لازم به نظر می رسد.

آیت الله هاشمی شاهرودی رئیس قوه قضائیه، در رأس هیأت عالی قضایی مرکب از وزیر دادگستری، رئیس سازمان بازرسی کل کشور، معاون اول و مشاور امور بین الملل، سخنگوی قوه قضائیه، رئیس سازمان ثبت اسناد و املاک و معاون وزیر امور خارجه در تاریخ ۲۶ آوریل ۲۰۰۷ به بلاروس سفر کرد. ایشان در این سفر با الکساندر لوکاشنکو رئیس جمهور، رئیس مجلس، رئیس دادگاه عالی و با مفتی مسلمانان این کشور دیدار و گفتگو کردند. رئیس قوه قضائیه همچنین در این سفر با امضای دو سند و یک یادداشت تفاهم که میان وزیر دادگستری ایران و بلاروس به امضا رسید، زمینه همکاری در خصوص انتقال محکومان به حبس، استرداد مجرمان و همکاری های قضایی را فراهم آوردند.

آیت الله شاهرودی در ملاقات با الکساندر لوکاشنکو رئیس جمهور بلاروس، دیدگاه های مشترک در سطح منطقه ای و بین المللی را عامل مهمی در راه گسترش همکاری های فرهنگی، اقتصادی و حقوقی دانست و با تاکید بر عزم ایران بر افزایش سطح همکاری های اقتصادی تا سطح یک میلیارد دلار در سال با بلاروس اظهار داشت

که جمهوری اسلامی ایران مایل است روابط تهران- مینسک، به روابطی استراتژیک تبدیل شود. لوکاشنکو نیز با تأکید بر این که ایران شریک اصلی بلاروس در منطقه خاورمیانه است، اظهار داشت که بلاروس به همه تعهدات و اسنادی که با جمهوری اسلامی ایران امضا کرده، پایبند می‌باشد و معتقد است که نفع طرح‌های مشترک توافق شده نصیب دو ملت ایران و بلاروس خواهد شد.

آیت‌الله هاشمی شاهرودی در دیدار رئیس مجلس بلاروس، اظهار داشت که با توجه به منافع مشترک و فرصت‌های خوب همکاری برای تحقق اهداف والای انسانی دو ملت ایران و بلاروس، تهران و مینسک می‌توانند همکاری‌های کنونی خود را هر چه بیشتر افزایش دهند. ایشان دفاع از حقوق بشر را ابزاری در دست نظام سلطه خواندند که از آن استفاده ای دو گانه می‌نماید تا سلطه خود را بر جهان گسترش دهد. رئیس قوه قضاییه هم چنین با اشاره به بحران مالی در غرب و همکاری اقتصادی کشورهای مستقل، تلاش برای ایجاد ارز مشترک و تبادلات پایاپای را برای مقابله با این بحران پیشنهاد کرد. رئیس قوه قضاییه ایران همچنین ایجاد ساختاری حقوقی و قضایی در سازمان کشورهای عضو جنبش غیرمتعهدها را مطرح ساختند تا به عنوان راهکاری موثر بتواند در مقابل نظام سلطه بایستد.

بوریس باتورا، رئیس مجلس شورای بلاروس نیز در این دیدار با حمایت از تشکیل ساختار حقوقی در جنبش غیرمتعهدها تصریح کرد که اگر کشورهای غیرمتعهد و مستقل در برابر سوءاستفاده نظام سلطه ساکت بنشینند، آنها به اهداف خود خواهند رسید و بلاروس معتقد است برتری جویی نظام سلطه دیر یا زود باید پایان یابد و قطعاً سازمان حقوقی جنبش غیرمتعهدها علیه مستکبران مؤثر خواهد بود. باتورا اظهار داشت که کشورش با احترام به خواست ملل، به رشد و توسعه و دفاع از حقوق خود، معتقد است و اینکه مفاهیم حقوق بشر را نباید فقط نظام سلطه تعریف کند بلکه باید بر اساس قوانین و عرف بین‌المللی، چگونگی مبارزه با تروریسم و دفاع از حقوق بشر معنا

یابند. همچنین وی با تاکید بر گسترش روابط ایران و بلاروس در تمام زمینه‌ها بیان داشت که مجلس شورای بلاروس موافق همه اسنادی است که بین تهران و مینسک به امضاء رسیده است. رئیس مجلس شورای بلاروس همچنین از پیشنهاد ایران مبنی بر افزایش همکاری‌های اقتصادی کشورهای مستقل و آزاد برای مقابله با بحران مالی غرب استقبال کرد و آن را راهی کارآمد برای رهایی از این بحران خواند.

دیدار بعدی آیت‌الله هاشمی شاهرودی با سوکالو، رئیس دیوان عالی کشور بلاروس بود. وی در این دیدار با اشاره به روابط بسیار عمیق و منافع و مواضع مشترک ایران و بلاروس بر استفاده هرچه بیش‌تر از ظرفیت‌های گوناگون فرهنگی، اقتصادی و حقوقی تأکید کرد. رئیس قوه قضاییه با اعلام آمادگی ایران برای همکاری‌های حقوقی و قضایی با بلاروس اظهار داشت که انتقال تجربیات قضایی بین کشورهای مستقل و آزادیخواه همچون ایران و بلاروس خواهد توانست با خطر بزرگ نقض حقوق بشر در دنیا مقابله کند و بشریت را نجات دهد. هاشمی شاهرودی با بیان این نکته که کشورهای استکباری هرگونه توهین به مقدسات، فکر و عقاید مردم دنیا را به نام آزادی انجام می‌دهند و اعتراض به جنایات ضد بشری و نژادپرستی صهیونیست‌ها را جرم محسوب می‌کنند؛ بنابر این دنیای غرب با همه ادعاهای حقوق بشر فریبکارانه عمل می‌کند و با حربه دفاع از حقوق بشر به دنبال تسلط بر منابع و منافع مردم جهان است. وی قوه قضاییه ایران را دارای استقلال مطلق از قوای مجریه و مقننه خواند و خاطر نشان ساخت که قوه قضاییه ایران تلاش کرده‌است با حبس‌زدایی، تبدیل زندان‌ها به ندامتگاه، اجرای طرح بهداشت قضایی، استفاده از IT در مراحل دادرسی قضایی و ثبت اسناد و املاک در بخش قضایی ایران، تحول زیربنایی ایجاد کند.

سوکالو، رئیس دیوان عالی بلاروس نیز در این دیدار مواضع و اقدامات انجام شده در قوه قضاییه را نشانه کار حرفه‌ای قضات در ایران خواند و اظهار داشت که ما مواضع بسیار نزدیکی با هم داریم و آماده هرگونه همکاری با ایران هستیم؛ ما در ۱۵

سال پس از استقلال بلاروس، تلاش کرده‌ایم مدل ملی قضایی ایجاد کنیم و درصددیم تا در سیستم جزایی کشورمان تغییراتی چون اصلاحات قضایی ایران داشته باشیم. رئیس دیوان عالی بلاروس با اشاره به پیشینه همکاری‌های دو کشور از آمادگی کشورش برای گشودن فصل جدید همکاری‌های حقوقی و قضایی و تبادل تجربیات و اطلاعات خبر داد.

دیدار دیگر آیت الله هاشمی شاهرودی با مفتی مسلمانان بلاروس بود. رئیس قوه قضاییه در این دیدار وظیفه همه مسلمانان را معرفی اسلام اصیل به جهانیان و تلاش برای خنثی کردن توطئه‌های دشمنان عنوان کرد و اظهار داشت که تلاش برای معرفی چهره واقعی صهیونیست‌ها به دنیا از وظایف مسلمانان در هر نقطه از جهان می‌باشد. ابوبکر شعبان ایویچ هم افزایش روابط ایران با بلاروس را مایه دلگرمی مسلمانان این کشور دانسته و بیان داشت که ۱۲۰ هزار نفر مسلمان از ۳۰ ملیت مختلف در بلاروس زندگی می‌کنند. مفتی مسلمانان بلاروس، جامعه مسلمانان این کشور را نیازمند آشنایی بیشتر با اسلام اصیل خواند و ایران را قلب جهان اسلام و رهبر جمهوری اسلامی را پرچمدار مبارزه با استکبار و صهیونیست خواند. همچنین وی اظهار داشت که تلاش‌های سران دولت و ملت ایران موجب شده است جهان اسلام هرچه بیشتر به سمت وحدت بنیادین حرکت کند. (dadiran.ir, 2007/ 04)

برای تبیین بیشتر ابعاد همکاری دو کشور با یکدیگر، نگاهی گذرا به مناسبات اقتصادی و فرهنگی می‌اندازیم.

ب. همکاری‌های اقتصادی

از آنجایی که روابط سیاسی جمهوری اسلامی ایران و جمهوری بلاروس از وضعیت مناسبی برخوردار است و دو کشور خواستار گسترش بیشتر این روابط هستند، همکاری‌های اقتصادی و بازرگانی نیز تحت تاثیر این روابط سیاسی از وضعیت خوبی برخوردار است. برقراری پرواز مستقیم میان تهران و مینسک نیز زمینه‌های بیشتری برای

گسترش همکاری اقتصادی بوجود آورده است. طی سال‌های گذشته صدور خدمات فنی و مهندسی و صادرات ایران به بلاروس روند افزایشی داشته است.

جمهوری اسلامی ایران با جمهوری بلاروس دارای روابط تجاری در حال رشدی می‌باشند. براین اساس تا کنون موافقت‌نامه‌ها و یادداشت تفاهم‌های متعددی را در بخش اقتصادی، تجاری، صنعتی و مالی... به امضاء رسانیده‌اند که از آن جمله می‌توان به موافقت‌نامه حمل و نقل هوایی، یادداشت تفاهم همکاری بین صندوق ضمانت صادرات ایران و شرکت بل اکسیم گارانت، موافقت‌نامه همکاری برای پیشگیری و کاهش سوانح و بلایای طبیعی، موافقت‌نامه همکاری‌های قرنطینه گیاهی و حفظ نباتات، موافقت‌نامه تشویق و حمایت از سرمایه گذاری متقابل، موافقت‌نامه اجتناب از اخذ مالیات مضاعف، یادداشت تفاهم همکاری بین بانک توسعه صادرات و بلونش‌اکنونوم بانک، موافقت‌نامه همکاری‌های گمرکی، موافقت‌نامه استاندارد، یادداشت تفاهم وزارت بازرگانی جمهوری اسلامی ایران و وزارت صنایع بلاروس، یادداشت تفاهم همکاری مرتبط با صنعت نفت، سند همکاری میان بانک‌های مرکزی دو کشور، یادداشت تفاهم اجرایی شدن موافقت‌نامه استاندارد، قرارداد همکاری بین صندوق‌های ضمانت صادرات دو کشور و برگزاری یازده کمیسیون مشترک در تهران و مینسک و اشاره کرد که نشان از عزم و اراده دو کشور برای گسترش روابط دارد.

برای فهم دقیق روابط اقتصادی دو کشور بایستی به مزیت‌ها، توانمندی‌ها، ظرفیت‌های اقتصادی و نیازهای متقابل دو کشور در عرصه‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی در بخش، تجاری، صنعتی، کشاورزی و ... پرداخت که سبب ایجاد و گسترش روابط تجاری دو کشور شده است. بی شک بازخوانی سال‌ها روابط در این بخش به استناد اسناد، آمار و ارقام و فعالیت‌های اقتصادی انجام شده، می‌تواند همکاری تجاری و اقتصادی دو کشور را به درک صحیح، درست و عالمانه از شرایط اقتصادی رهنمون کرد تا با رفع موانع و برنامه ریزی منطبق با نیازهای اقتصادی، شاهد گسترش روز

افزون روابط اقتصادی دو کشور باشیم.

آشنایی با ظرفیت‌ها، ویژگی‌ها و مزایای اقتصادی جمهوری بلاروس

نظام اقتصادی بلاروس عمدتاً دولتی است. از این رو دولت در سال‌های اخیر با برنامه‌هایی همچون آزاد سازی نظام تجاری، اقتصادی و تقویت نظام مالکیت خصوصی، سعی در رشد و شکوفایی آن دارد. اقتصاد بلاروس متنوع و در بخش‌های کشاورزی، خدمات، معادن، گردشگری و تولیدات صنعتی است. صنعت و کشاورزی دو رکن اساسی آن می‌باشد که در اختیار دولت قرار دارند؛ به طوری که در بخش صنعت عمدتاً سرمایه گذاری توسط دولت صورت می‌گیرد و در بخش کشاورزی هم عمدتاً کشت اشتراکی مرسوم است. (حیدری ساری و جمالی پور صوفی، ۱۳۸۹: ۵۳)

بلاروس موقعیت مساعدی از نقطه نظر اقتصادی و جغرافیایی در اروپای شرقی دارد. این کشور با در اختیار داشتن راه‌های جاده‌ای و ریلی محل اتصال روسیه و اروپای غربی برای حمل و نقل کالاهاست. همچنین دارای خطوط لوله‌های ترانزیت نفت و گاز به اروپا می‌باشد. اقتصاد بلاروس عمدتاً دولتی می‌باشد و ۷۵ درصد شرکت‌های فعال و مطرح در بلاروس متعلق به دولت می‌باشند، ولی با تصویب قانون خصوصی سازی اموال دولتی بلاروس در سال ۱۹۹۳، تلاش بر آن است که حضور بخش خصوصی این کشور در عرصه اقتصادی افزایش یابد. محصولات کشاورزی و صنعتی شامل تولید ماشین‌آلات سنگین، تراکتور، کامیون، تجهیزات نظامی، ابزار و وسایل الکترونیکی، ماشین‌ابزار، صنایع چوبی، نساجی، صنایع لبنی و کاغذ از عمده‌ترین تولیدات این کشور است.

این کشور یکی از کشورهای صنعتی جهان می‌باشد و تولیدات صنعتی ۴۱ درصد تولید ناخالص داخلی و بخش عمده‌ای از صادراتش را تشکیل می‌دهد. این کشور در زمینه بیوتکنولوژی، نانو تکنولوژی، صنایع معدنی، اپتیک، هسته‌ای، هوا و

فضا جزء کشورهای برتر دنیا محسوب می‌شود و هم اکنون سومین صادر کننده تراکتور در جهان است. تولید ناخالص داخلی بلاروس در سال ۲۰۰۸ بالغ بر ۱۱۴ میلیارد دلار بود که نسبت به سال قبل از آن ۹/۲ درصد رشد داشت و درآمد سرانه معادل ۱۱۸۰۰ دلاری را برای این کشور رقم زده است. (گزارش دفتر بازرگانی، ۱۳۹۰/۰۷/۱۰) لازم به ذکر است که اقتصاد کنونی بلاروس در بدترین شرایط ممکن پس از استقلال قرار گرفته است به طوری که سقوط ارزش سه برابری روبل بلاروس در برابر دلار آمریکا در سال‌های ۲۰۱۲ و ۲۰۱۳ و ۲۰۱۴ را شاهدیم. علل این سقوط و کاهش رشد اقتصادی ناشی از تحریم‌های اقتصادی و سیاسی علیه این کشور از سوی اروپا و آمریکا می‌باشد.

برگزاری کمیسیون و اجلاس مشترک اقتصادی بین ایران و بلاروس

نقش اجلاس و کمیسیون‌های مشترک همکاری‌های اقتصادی معمولاً برای تشریح مساعی و همکاری مشترک است که در جهت تقویت و تحکیم روابط اقتصادی، سیاسی و اجتماعی دو کشور از آن بهره‌گیری می‌شود. با برگزاری کمیسیون مشترک فرصتی فراهم می‌شود تا دو کشور بتوانند با ظرفیت‌ها و توانمندی‌های بالقوه یکدیگر آشنا شوند و با فراهم کردن بسترها و زیرساخت‌های مناسب در زمینه‌های مختلف، آماده‌تر توسعه روابط اقتصادی بیشتر شوند. در این میان باید متذکر شد که ایران و بلاروس ظرفیت‌های فراوانی برای بسط و توسعه همکاری‌های اقتصادی و تجاری دارند؛ چنانکه دو کشور علاوه بر همکاری‌های سازنده سیاسی در صحنه‌های بین‌المللی، توانمندی‌های دارند که می‌توانند در سطوح ملی یا دو جانبه و منطقه‌ای یا چند جانبه آن را توسعه دهند. در حال دو کشور ۱۱ اجلاس و کمیسیون مشترک را تا سال ۲۰۱۲ برگزار کردند.

برگزاری کمیسیون و اجلاس مشترک اقتصادی بین ایران و بلاروس

ردیف	اجلاس	متولی اجلاس	تاریخ	محل برگزاری
۱	اولین کمیسیون مشترک	وزارت صنایع	تیر ۱۳۷۴	مینسک
۲	دو مین کمیسیون مشترک	وزارت بازرگانی	بهمن ۱۳۷۶	تهران
۳	سومین کمیسیون مشترک	وزارت صنایع	شهریور ۱۳۷۹	مینسک
۴	چهارمین کمیسیون مشترک	وزارت بازرگانی	آبان ۱۳۸۰	تهران
۵	پنجمین کمیسیون مشترک	وزارت صنایع	مهر ۱۳۸۱	مینسک
۶	ششمین کمیسیون مشترک	وزارت بازرگانی	تیر ۱۳۸۳	تهران
۷	هفتمین کمیسیون مشترک	وزارت صنایع	فروردین ۱۳۸۵	مینسک
۸	هشتمین کمیسیون مشترک	وزارت بازرگانی	مرداد ۱۳۸۶	تهران
۹	نهمین کمیسیون مشترک	وزارت صنایع	بهمن ۱۳۸۷	مینسک
۱۰	دهمین کمیسیون مشترک	وزارت بازرگانی	مهر ۱۳۸۹	تهران
۱۱	یازدهمین کمیسیون	وزارت صنایع	بهمن ۱۳۹۰	مینسک

منبع: اسناد اجلاس و کمیسیون مشترک اقتصادی دو کشور، وزارت بازرگانی

جمهوری اسلامی ایران

مؤسسات مالی اعتباری و بانکی بین دو کشور

معمولاً توافقات بانک‌های مرکزی دو کشور همکاری‌های مالی و بین بانکی را تسهیل می‌کنند و می‌توانند مبنای توسعه و همکاری‌های اقتصادی دو کشور شوند. بی‌شک بانک‌ها، رگ‌های حیاتی مناسبات تجاری و اقتصادی کشورها می‌باشند و جایگاه ویژه‌ای در گسترش مناسبات دوجانبه تجاری و اقتصادی دارند.

امضای اسناد مهم بانکی بین دو کشور ایران و بلاروس از جمله امضای سند همکاری میان بانک‌های مرکزی، یادداشت تفاهم بانکی و نحوه دریافت و پرداخت، قرارداد همکاری بین صندوق‌های ضمانت صادرات، یادداشت تفاهم همکاری بین بانک توسعه صادرات و بل و نش اکونوم بانک، رسمیت یافتن ارز ملی در تجارت بین دو کشور و نهایتاً تأسیس بانک‌های ایرانی همانند بانک تجارت (تی کی بانک) و کنسرسیوم بانک رفاه، بانک صادرات و بانک توسعه صادرات تحت عنوان هونور بانک در بلاروس، نشان از تلاش جهت همراهی سیستم‌های بانکی برای ارتقای سطح روابط تجاری و کاهش تحریم‌های ایجاد شده غرب علیه دو کشور بوده است.

شایان ذکر است اولین بانک ایرانی در بلاروس در سپتامبر ۲۰۰۸ با سرمایه بانک تجارت ایران و لادا. او. ام. اس بلاروس، تحت عنوان بانکتی کی تأسیس و آغاز به کار کرد. دومین بانک ایرانی در بلاروس هونور بانک می‌باشد که سرمایه اولیه این بانک ۱۱/۵ میلیون یورو بود که ۱۰۰٪ سرمایه آن توسط سه بانک ایرانی رفاه، صادرات و توسعه صادرات ایران تأمین شد ولی در سال گذشته به علت تحریم‌های غرب مجبور به واگذاری سهام و تغییرات اساسنامه‌ای و هویت شد.

پروژه‌های مشترک اقتصادی دو کشور

در سال‌های اخیر حجم قراردادهای دو کشور برای انجام پروژه‌های مشترک و صدور خدمات فنی و مهندسی به یکدیگر به میزان قابل توجهی افزایش یافته و به رقم

۱/۷ میلیارد دلار رسیده است که از آن جمله می‌توان به پروژه‌های احداث مرکز لجستیک پرلیسه به ارزش ۱۴۰ میلیون یورو در شهر مینسک توسط شرکت کیسون، پروژه بازسازی ساختمان در شهر برست و احداث مجتمع چند منظوره در شهر مینسک توسط شرکت دیداس، احداث کارخانه سیمان توسط شرکت صنایع آذراب به ارزش ۱۸۰ میلیون دلار، طرح تولید مشترک مانیتورهای پزشکی توسط شرکت پویندگان راه سعادت، مرکز اداری - تجاری پرشیا در گومل با اعتبار ۱۵ میلیون دلار، ایجاد کارخانه مفتول مسی، راه اندازی خط تولید سمند توسط شرکت ایران خودرو، اکتشاف و استخراج نفت در حوزه نفتی جفیر اشاره کرد و یا به سایر پروژه‌های متعددی که بین دو کشور در بخش دولتی و خصوصی تعریف شده‌اند و در حال اجرا و یا به اتمام رسیده است. (باقری لویه رایزن بازرگانی) باید متذکر شد که برخی از پروژه‌ها به دلیل تحریم‌ها و کارشکنی‌های قدرت‌های سلطه‌گر به مرحله اجرا در نیامده، یا دچار وقفه شده است.

میزان و حجم مبادلات تجاری ایران و بلاروس از سال ۲۰۰۱ تا ۲۰۱۲

تجارت خارجی هرکشوری ادامه روند تولید و کالا رسانی به دست مصرف کننده است. با صادرات و واردات کالا، هر کشور از برتری‌های نسبی داخلی در زمینه‌های تولید، متقابلاً استفاده می‌کند. (مریدی، ۱۳۸۱: ۲۱۷) حجم مبادلات تجاری دو کشور ایران و بلاروس از سال ۱۳۸۷ تا کنون از روند رو به رشدی برخوردار بوده و از ۶/۸ میلیون دلار در سال یاد شده به رقم ۳۹ میلیون دلار در سال ۱۳۸۶ افزایش یافته است. بر اساس آمار ارائه شده از گمرک بلاروس به نقل از سفیر جمهوری بلاروس در تهران، حجم مبادلات تجاری دو کشور در سال ۲۰۰۸ به رقم ۱۰۰ میلیون دلار رسیده است. همچنین به نقل از سید عبدالله حسینی، سفیر سابق جمهوری اسلامی ایران در بلاروس، حجم مبادلات تجاری، خدمات فنی و مهندسی دو کشور در سال ۲۰۱۲ به رقم ۹۶۰

میلیون دلار رسیده است. به عقیده مقامات دو کشور، سطح موجود مناسبات اقتصادی پاسخگوی ظرفیت‌های دو کشور نیست و برای دستیابی به سطح مطلوب، مؤثر و ثمر بخش، فعالیت‌های زیادی باید انجام شود تا روابط اقتصادی، هم سطح روابط سیاسی قرار گیرد. گرچه در اکثر سال‌ها ایران در تجارت با بلاروس دارای تراز منفی بوده است.

تراز بازرگانی ایران با بلاروس از سال ۲۰۰۱ لغایت ۲۰۱۲ (ارزش: میلیون دلار)

سال	۲۰۰۱	۲۰۰۲	۲۰۰۳	۲۰۰۴	۲۰۰۵	۲۰۰۶	۲۰۰۷	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳
صادرات	۰/۰۹۳	۰/۶	۰/۹۷	۱/۳	۱	۲	۳	۶/۸	۲/۷	۴/۸	۵/۵	۹/۱	۹/۵۷
واردات	۲۳/۶	۷/۶	۸/۸	۱۲/۴	۱۵/۷	۲۱/۳	۶۲	۳۷/۸	۳۲	۴۸/۲	۵۹/۳	۱۱۱/۵	۴۹/۴۴
تراز تجاری	-۲۳/۵۰۷	-۶/۹۷	-۷/۸۳	-۱۱/۱	-۱۴/۷	-۱۹/۳	-۵۹	-۳۱	-۲۹/۳	-۴۳/۴	-۵۳/۸	-۳۴	-۳۹/۸۷
حجم مبادلات	۲۳/۶۹۳	۸/۲۳	۹/۷۷	۱۳/۷	۱۶/۷	۲۳/۳	۶۵	۴۴/۶	۳۴/۷	۵۳	۶۴/۸	۱۲۰/۶	۵۹/۰

منبع: گزارش سازمان توسعه و تجارت جمهوری اسلامی ایران

ج. همکاری‌های علمی و فرهنگی

بی شک شناخت هویت ملی و فرهنگی در روابط متقابل سیاسی امری اجتناب ناپذیر است. تأثیر گذاری مستقیم فرهنگ و هویت ملی در سیاست خارجی هر کشور، کاملاً مشهود است. ایران و بلاروس بر اساس مناسبات سیاسی سعی در تقویت روابط بر اساس پایه‌های اصیل فرهنگ ملی خویش را دارند.

بررسی هویت تاریخی، فرهنگی و علمی جمهوری بلاروس

بلاروس بخشی از روسیه بوده که سخت‌ترین نبردهای بین روسیه و آلمان در جنگ جهانی اول را به خود دیده است. به دنبال انقلاب اکتبر ۱۹۱۷ روسیه، بلاروس در سال ۱۹۱۹ اعلام موجودیت کرد و در همان سال مورد هجوم لهستان قرار گرفت و

در ۱۹۲۱ بین لهستان و شوروی تقسیم گردید. بلاروس در جنگ جهانی دوم به اشغال سربازان هیتلر درآمد و به کلی ویران شد. در سال ۱۹۴۵ بلاروس به عنوان یکی از جمهوری‌های شوروی ضمیمه خاک روسیه گردید و به دنبال فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی در سپتامبر ۱۹۹۱ اعلام استقلال کرد. اگر چه این ملت از نژاد اسلاو و اروپایی هستند اما ارتباطات نزدیک و تماس‌های متوالی با نژادهای شرقی در طول قرون متمادی موجب شده است که فرهنگ ملت بلاروس از ویژگی‌های شرقی برخوردار باشد. حضور اقوام و ملیت‌های آسیایی و همزیستی آنان با بلاروسی‌ها و روس‌ها در این جهت تأثیر به‌سزایی داشته است. بلاروس علاوه بر ویژگی‌های ملی و تاریخی دارای رشد چشمگیری در عرصه‌های علمی و دانشگاهی می‌باشد. استادان و دانشگاهیان این کشور در برخی از رشته‌ها شهرت جهانی دارند و همه ساله بسیاری از داوطلبان تحصیل از قاره‌های مختلف وارد بلاروس می‌شوند. این کشور در حوزه علمی و تجاری سازی دانش، دستاوردهای خوبی دارد و با توجه به خط مشی که در زمینه استقلال سیاسی در پیش گرفته است در مسیر استقلال علمی و فرهنگی نیز گام‌های مؤثری برداشته است.

اهداف و اقدامات علمی و فرهنگی دو کشور

اصولاً روابط فرهنگی میان کشورها مستلزم وجود زمینه‌هایی از جمله اشتراکات فرهنگی، سیاسی، معنوی و علایق ملت‌ها و دولت‌هاست. عناصر فرهنگی جمهوری اسلامی ایران که بر آمده از اراده ملت بزرگ ایران و آمیخته‌ای از فرهنگ، تمدن، هنر و زیبایی ایرانی-اسلامی همراه با پیام انقلاب شکوهمند اسلامی در عصر معاصر است؛ در بین ملت‌ها و کشورهای آزاده جایگاه و اهمیت ویژه‌ای یافته است. از این رو روابط فرهنگی می‌تواند فرصت مناسبی برای آشنایی بیشتر ملت‌ها و دولت‌ها از ظرفیت‌های فرهنگی یکدیگر باشد.

فعالیت‌های فرهنگی دو کشور ایران و بلاروس دو جنبه دارد. اولاً شناخت هر یک از طرفین نسبت به اصول و مبانی فکری، فرهنگی، ظرفیت‌ها و قابلیت‌ها. ثانیاً، معرفی اصول و مبانی، ارزش‌های فرهنگی، ظرفیت‌ها و قابلیت‌های خویش به دیگری. همکاری‌های دو کشور در این عرصه دستاوردهای متعددی در پی داشته است. اراده سیاسی قوی مهم‌ترین عامل در جهت شکل‌گیری، گسترش، حفظ و تعمیق روابط قلمداد می‌شود. مقامات ارشد دو کشور سفرها و دیدارهای متعددی را داشته و توافق نامه‌ها و یادداشت تفاهات مختلفی را در حوزه‌های متعدد از جمله در حوزه فرهنگی با یکدیگر به امضاء رسانیده‌اند. یادداشت تفاهم همکاری بین دو کشور جمهوری اسلامی ایران و جمهوری بلاروس در ۲۳ تیرماه ۱۳۷۴ در سفر حسن حبیبی معاون اول ریاست جمهوری اسلامی ایران در ۲۱ ماده با مقامات بلاروس در مینسک به امضاء رسید. (آرشیو اسناد روابط ایران و بلاروس، ۲۳ / ۴ / ۱۳۷۴)

به طور کلی امضای یادداشت تفاهم‌ها و موافقت نامه‌های فرهنگی، مبنای زیربنای همکاری‌های کشورها به شمار می‌روند و همواره با ارائه برنامه‌های منظم و مدون مسیر توسعه همکاری را بر مجریان آن مشخص می‌سازند. اتخاذ مواضع مشترک در بسیاری از مسائل سیاسی، اقتصادی و فرهنگی در عرصه‌های منطقه‌ای و بین‌المللی همگی گواهی بر اشتراکات فراوان در همکاری‌های فکری، فرهنگی و علمی میان دو کشور است. مواضع یکسان دو کشور در نظام بین الملل و مخالفت با نظم جهانی به رهبری نظام سلطه، مخالفت با فرهنگ و تمدن غربی و تقویت فرهنگ ملی و بومی، همگی حاکی از ارزش‌های فرهنگی و هویت ملی دو ملت است. بی‌شک توسعه روابط فرهنگی سبب استحکام روابط در سایر بخشها می‌گردد. زیرا دو کشور ایران و بلاروس دارای ظرفیت‌های زیادی در عرصه تعاملات علمی و فرهنگی می‌باشند. مردم ایران هنر دوست و هنر آفرین هستند و دارای خلاقیت و ابتکارات بی‌بدیل در عرصه‌های فرهنگی و شاخه‌های گوناگون آن می‌باشند. تلاش فرهیختگان عرصه

فرهنگ و هنر در جمهوری بلاروس برای تقویت باورهای فرهنگی، همچنین علایق مردم فرهنگ دوست بلاروس به دستاوردهای فرهنگی ایران سبب گردید که در نخستین سالهای روابط سیاسی همکاری‌های علمی و فرهنگی خوبی بین دو کشور شکل بگیرد که از جمله آن می‌توان به برگزاری جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها، هفته‌های فرهنگی هنری، صنایع دستی، فیلم، کتاب و مطبوعات، تئاتر و موسیقی، برگزاری سمینارها و کنفرانس‌های علمی و فرهنگی اشاره کرد. شایان ذکر است که برخی از فعالیت‌های انجام‌شده در سال‌های اخیر رشد مطلوبی داشته است و بی‌شک با افتتاح رایزنی‌های علمی در سال ۲۰۱۰ و رایزنی فرهنگی در سال ۲۰۱۲ و تأسیس خانه فرهنگ ایرانیان، ایجاد کرسی‌های زبان و ادبیات فارسی، کرسی‌های ایرانشناسی و حضور بیش از ۳۰۰ دانشجوی ایرانی در مقاطع مختلف، شاهد افزایش فعالیت‌ها در سطوح کمی و کیفی خواهیم بود.

نتیجه‌گیری

تحولات نظام بین‌الملل، موقعیت ژئوپلیتیکی ایران و بلاروس یکی در جنوب غربی آسیا و دیگری در قلب اروپای شرقی، نفوذ ناپذیری آن‌ها در برابر فشار آمریکا و متحدان غربی‌اش این دو کشور را در عرصه‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی بر اساس منافع ملی و اصول سیاست خارجی، مواضع مشترک در موضوعات مبارزه با تروریسم، خلع سلاح هسته‌ای، استفاده صلح‌آمیز از انرژی هسته‌ای، استقلال طلبی و آزادی خواهی برای تمامی ملت‌ها، ایجاد دموکراسی واقعی و غیر شعاری، مبارزه با افراطی‌گری، یک‌جانبه‌گرایی در نظام بین‌الملل، نفع سلطه‌قدرت‌های سلطه‌گر، ضرورت رعایت حقوق بشر و محکوم کردن اشغال‌کشورها توسط کشورهای جنگ طلب به بهانه مبارزه با تروریسم، مبارزه با مواد مخدر و جرایم سازمان‌یافته و همکاری و تبادل نظر در سازمان‌ها، مجامع منطقه‌ای و بین‌المللی مانند جنبش عدم تعهد، سازمان ملل و

... به همکاری‌ها مطلوب و سازنده ای وا داشته است. به طوری که پس از ایجاد فضای تحریم خصمانه سیاسی و اقتصادی علیه ایران و بلاروس به ویژه پس از تشدید تحریم توسط اوباما رئیس جمهور آمریکا علیه دو کشور همکاری‌ها به شدت گسترش یافت. براساس بررسی به عمل آمده سطح روابط سیاسی دو جانبه سازنده و مطلوب ارزیابی می‌گردد زیرا با شکل‌گیری ساختارهای اصلی روابط دو کشور در پنج سال گذشته در بخش‌های سیاسی، کنسولی، اقتصادی، نظامی، فرهنگی، علمی ... و آشنایی بیشتر مقامات دو کشور از دیدگاه‌های یکدیگر در قالب سفرهای دو جانبه رؤسای جمهور و هیات‌های سیاسی، روسای پارلمان‌ها، روسای قضایی، وزرای اقتصادی، نظامی، علمی، فرهنگی و هنری بسیار مطلوب بوده است. همچنین با امضای موافقت‌نامه‌ها، یادداشت تفاهات، برگزاری کمیسیونهای مشترک اقتصادی، انعقاد قراردادهای مالی و تجاری و بانکی... شاهد گسترش و تعمیق روابط سیاسی، اقتصادی و فرهنگی دو کشور می‌باشیم.

گرچه به لحاظ جغرافیایی دو کشور دور هستند ولی به لحاظ داشتن منافع مشترک بسیار نزدیک هستند لذا ارتقای سطح روابط دو کشور براساس مولفه‌ها و شاخصه‌های سیاسی از جمله مواضع سیاسی، موقعیت ژئوپولیتیکی، هویت ملی و حاکمیتی، خط مشی استقلال طلبانه و آزاد منشانه، قدرت تصمیم‌گیری و عمل در عرصه سیاست خارجی، مقابله با تهدیدات قدرت‌های منطقه ای و بین‌المللی سبب می‌شود که روابط تهران- مینسک به همکاری نزدیک سیاسی بیشتر و گسترده تر سوق یابد. لذا برای تحقق همکاری‌های بیشتر سیاسی در آینده در جهت اهداف ملی، منطقه ای و بین‌المللی بایستی دو کشور اقدامات ذیل را در دستور کار خود قرار دهند:

- انجام دیدارها و ملاقات‌ها همراه با رایزنی‌ها و تبادل نظر مقامات ارشد پیرامون مسائل مختلف در جهت استفاده از ظرفیت‌ها و توانمندی‌ها یکدیگر برای تقویت و استحکام روابط دو جانبه در موضوعات سیاسی، اقتصادی، تجاری، صنعتی،

علمی، فرهنگی، رسانه ای و توریستی.

- رصد و زیر نظر داشتن تحولات منطقه اروپای شرقی، آسیای غربی، خاورمیانه و ایفای نقش اصلی و محوری هماهنگ در راستای تحقق صلح جهانی و اهداف ملی.

- حضور فعال و هماهنگ در مجامع منطقه ای و بین المللی و طرح دیدگاه‌های خیر خواهانه و صلح جویانه و محکوم کردن اقدامات خودسرانه و مداخله جویانه قدرت‌های سلطه گر در جهت تنویر افکار عمومی جهان با توجه به ویژگی‌های سیاسی و حاکمیتی و اهداف ملی دو کشور، چرا که قدرت‌های سلطه گر و امپریالیسم جهانی همواره این ارزش‌ها را در تعارض با منافع خویش پنداشته‌اند و تحریم‌های سیاسی و اقتصادی علیه دو کشور وضع نموده‌اند و سعی در منزوی کردن ملت‌ها و دولت‌های ایران و بلاروس دارند .

بی شک دو کشور می‌توانند با تلاش مشترک برای حفاظت از منافع در سطوح دو جانبه، چند جانبه، منطقه ای، بین المللی و گسترش همکاری‌ها و تعمیق آن، سطح روابطشان را ارتقاء دهند.

منابع

- حیدری ساری، محمد و نسیم جمالی پور صادقی (۱۳۸۹)، کتاب راهنمای تجارت با بلاروس، تهران، شرکت چاپ و نشر بازرگانی.
- سلیمی نبی، صادق (۱۳۸۳)، ارمغان دموکراسی جهت گیری سیاست خارجه ایالات متحده آمریکا در قبال جمهوری اسلامی ایران، قم، نشر معارف.
- اسناد و کمیسیون مشترک اقتصادی ایران و بلاروس (۱۳۹۰-۱۳۸۰)، وزارت بازرگانی جمهوری اسلامی ایران، تهران.
- کتاب راهنمای تجارت با بلاروس (۱۳۸۹)، چاپ سازمان توسعه و تجارت ایران، تهران
- کتاب سبز روسیه سفید (بلاروس) سال ۱۳۸۶، تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی وزارت امور خارجه.
- کتاب قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران با اصلاحات سال ۱۳۶۸ (۱۳۷۲)، تهران، انتشارات علمی.
- مریدی، سیاوش (۱۳۸۱)، کتاب اقتصاد ایران، انتشارات بین المللی الهدی، تهران
- باقری لویه، اکبر (۱۳۸۷)، "گزارش اقتصادی بلاروس سرزمین فرصت‌ها"، سفارت جمهوری اسلامی ایران، مینسک
- حافظ نیا، محمدرضا و سید هادی زرقانی (تابستان ۱۳۸۶)، "جایگاه جمهوری- اسلامی ایران در نظام ژئوپلیتیک جهان"، فصلنامه راهبرد دفاعی، سال پنجم، شماره ۱۸.
- خبرگزاری فارس، ۱۳۹۳/۱/۲۸
- خبرگزاری خانه ملت، ۱۳۹۳/۱/۲۸
- "روابط تجاری دو جانبه جمهوری اسلامی ایران با کشور بلاروس" (۱۳۹۱)، دفتر

بازرگانی اروپا - آمریکای سازمان توسعه و تجارت جمهوری اسلامی ایران، تهران
- سند یادداشت تفاهم روابط فرهنگی ایران و بلاروس ("۱۳۷۴/۴/۲۳)، وزارت
امور خارجه ایران.

- طجوزی، علی (آبان ۱۳۸۵)، "امضای ۹ بیانیه و یادداشت تفاهم همکاری میان ایران
و بلاروس در سفر لو کاشنکو"، روزنامه دنیای اقتصاد، شماره ۱۰۹۷، ۱۰۹۶.
- عمید زنجانی، عباسعلی و محمد مهدی توکلی (۱۳۹۱ تابستان)، "مبانی دینی اصول
سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران"، فصلنامه حقوق، شماره ۲.
- "گزارش دفتر بازرگانی" (مهر ماه ۱۳۹۰)، وزارت بازرگانی ایران، تهران.
- مجلس شورای اسلامی ایران (۱۳۸۶/۰۳/۱۲)، شماره سند ۳۷۵۴۲/۳۶۷.

(2002/03/30) http://www.bbc.co.uk/persian/news/020330_h-iran-belarus.shtml-
[http://www.dadiran.ir/\(2007/04/26\)-](http://www.dadiran.ir/(2007/04/26)-)
- <http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=8804021006>
(2009/06/ 24)
-
<http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13901215001523>
(2012/03/05)
-
<http://www1.jamejamonline.ir/newstext.aspx?newsnum=100004046489>
<http://lenta.ru/news/2005/12/16/iran->
- http://www.mfa.gov.by/foreign_policy (2013)
-
<http://www.old.mehrnews.com/fa/NewsDetail.aspx?NewsID=440521>, (2007/01/27)
- http://www.president.gov.by/ru/belarus_ru (2004/09/09)
- http://www.bashgah.net/fa/content/print_version/8023

(2006/11/05)

- <http://president.gov.by/> (2007/05/21)
- <http://www.president.ir/fa/4886> (2007/ 05/ 22)
- http://www.president.gov.by/ru/belarus_ru(2014/01/10)
- <http://www.president92.ir/vdcg4.9uaak9trrp.html>
(2013/07/06)
- <http://political.ir/post-947.aspx>(2010/02/22)

-

<http://prague.mfa.ir/index.aspx?siteid=1&pageid=2003&newsview=18651>

- <http://www.yjc.ir/fa/news/4073145>
- <http://rc.majlis.ir/fa/law/show/97960> (2007/05/20)
- http://rc.majlis.ir/fa/parliament_event/show/774355

(2002/06/19)

Archive of SID